HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

[א] ושניהם אסורים להעמיד ריחים ותנור ולגדל תרנגולים היה אחד מהם מודר הנאה מחבירו לא יכנס לחצר רבי אליעזר בן יעקב אומר [ב] יכול הוא לומר לו לתוך שלי אני נכנס ואיני נכנס לתוך שלך וכופין את הנודר למכור את חלקו היה אחד מן השוק מודר באחד מהם הנאה לא יכנס לחצר רבי אליעזר בן יעקב אומר [ג] יכול לומר לו לתוך של חבירך אני נכנס ואיני נכנס לתוך שלך (א) [ד] המודר הנאה מחבירו ויש לו מרחץ ובית הבד מושכרין בעיר אם יש לו בהן תפיסת יד אסור אין לו בהן תפיסת יד מותר (ב) [ג] [ה] האומר לחבירו קונם לביתך שאני נכנס ושדך שאני לוקח מת או שמכרו לאחר מותר [ו] קונם בית זה שאני נכנס שדה זו שאני לוקח מת או שמכרו לאחר אסור: **גמ׳** איבעיא להו בנדרו פליגי הדירו זה את זה מאי מי אמרינן בנדרו הוא דפליגי אבל בהדירו זה את זה מודו ליה רבנן לראב״י דכי אנוסין דמו או דילמא אפילו בהדירו זה את זה פליגי רבנן ת״ש היה אחד מהן מודר הנאה מחבירו ופליגי רבנן תני נדור מחבירו הנאה הכי נמי מסתברא דקתני סיפא וכופין את הנודר למכור את חלקו אי אמרת בשלמא דנדר הוא היינו דקתני כופין אלא אי אמרת דאדריה אמאי כופין אותו הא מינס אנים אמר רבה אמר זעירי

מחלוקת

רש״י

ושניהם אסורין (א) **מלהעמיד ריחים ותנור.** לקבוע ריחים ולגדל תרנגולים באותה חצר: הכי גרסינן **היה אחד מהם מודר הנאה על חבירו כופין את הנודר.** שהדיר את חבירו כופין את חבירו למכור את חלקו. אתאן לרבנן דאמרי אסורים ליכנס לחצר: **היה אחד מן השוק מודר מן א׳.** מן השותפים לא יכנס: **גמ׳ בנדרו הוא דפליגי.** היכא דנדרו שניהם זה מזה דזה אמר לחבירו קונם שאני נהנה לך וזה אומר קונם שאני נהנה לך דעכשיו נדרו זה מזה ממש והתם הוא דקא אסרי רבנן ליכנס לחצר דאיהו עצמו קאסר עליה אבל הדירו זה את זה דכל אחד הדיר את חבירו ואמר קונם שאתה נהנה לי קונם נכסי עליך דתרוייהו אנוסים דכל אחד אסר ליה חבריה שלא מדעתיה התם מודו ליה רבנן לר׳ אליעזר דזה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו: **או דילמא אפילו בהדירו [זה את זה] נמי פליגי.** דלא שנא אנוסין ולא שנא רוצין: **ה״נ מסתברא.** דבנדרו מיירי ובנדרו הוא דפליגי דקתני כופין את הנודר: **אי אמרת בשלמא דנדרו.** שנדר שלא יהנה מחבירו להכי כופין דאיהו הוא דאסר אנפשיה: **אלא אי אמרת דהדירו חבירו אמאי כופין אותו.** הא איהו לא פשע דמינס אניס אלא ודאי בנדרו פליגי: ד) **כשיש בה כדי חלוקה.** ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה וטעמא דמאן דאסר הואיל ואפשר בחלוקה: **אבל אין בה כדי חלוקה דברי הכל מותר.** דמאי אפשר ליה למיעבד:

בדבר

ר״ן

שאין המיעוט המסופק מתחילתו ומתברר לאחר מכאן מעכב את הרוב שהיה ברור מתחלתו ומש״ה נהי דבעלמא סבירא לן דלדאורייתא אין ברירה פסקינן הכא כר׳ אליעזר בן יעקב דבכי הא יש ברירה ורבנן פליגי עליה דכיון דמכ״מ אתה צריך לומר שהוברר הדבר עכשיו שבשעה פלונית היתה קנויה לו לגמרי שלא היה מתברר זה מתחלה אפילו בכי האי גוונא אין ברירה ונמצא שאין לכל א׳ בחלקו של חבירו אלא קנין שעבוד שקונמות מפקיעין אותו. כך נראה לי: **ושניהם אסורין להעמיד ריחים ותנור ולגדל תרנגולין.** דאע״ג דאמרי׳ בפרק חזקת הבתים(ט) דשותפין אהעמדה כדי לא קפדי מ״מ אי קפדי יכולין לעכב זה על זה ואע״פ שדרכן לותר ויתור אסור במודר הנאה: **היה אחד מהן מודר הנאה מחבירו וכו׳.** הך בבא לא אצטריכא לא לרבנן ולא לר״א בן יעקב דבין למר ובין למר מה לי נדרו שניהם מה לי נדר אחד מהם אלא משום סיפא נקטה דקתני וכופין הנודר למכור את חלקו דדוקא כשנדר אחד מהם משום דכיון דאיהו אסור וחבריה מותר חיישינן שמא יתקנא בחברו וישתמש בה אף הוא ולפיכך כדי שלא יכשל כופין אותו למכור. אבל כשנדרו הנאה זה מזה דשניהם אסורין לא חיישינן דכל חד וחד מוזהר באסוריה. וכן באוסר נכסיו על עצמו מהך טעמא גופה אין כופין אותו למכור דדוקא בשותפין שנדר אחד מהם הוא שכופין ואפילו לרבי אליעזר בן יעקב נמי דשרי ליכנס לחצר כופין אותו למכור דלדידיה נמי איכא למיחש שמתוך שרואה את חברו מעמיד ריחים ותנור והוא אינו רשאי יתקנא בו ויבא לעשות כן. וכ״ת בשלמא לרבנן דאסרי ליה אפילו בדריסת הרגל איכא טעמא דשמא יתקנא לפי שהוא אסור בדריסת הרגל וחבירו מותר ואין בידו למחות אבל לרבי אליעזר בן יעקב מאי איכפת ליה בדריסת הרגל איהו נמי שרי ואי מקנא בחבריה בהעמדת ריחים ליעכב עליה דהא כי האי גוונא שותפין יכולין לעכב איכא למימר דכיון דהשותפין כי האי גוונא לא קפדי זילא ביה מילתא לעכובי דהא הך סיפא בנדרו זה מזה אוקימנא לה בגמרא וכיון שחבירו לא גרם לו איסור אלא הוא עצמו גרם שנדר למה יעכב חבירו מדבר שאין השותפין מקפידין בו הילכך לעכובי כסיפא ליה מילתא ומתוך שחבירו מעמיד ריחים יתקנא בו לומר אעשה כן גם אני: **היה אחד מן השוק מודר מאחד מהם הנאה הרי זה לא יכנס לחצר.** הך בבא לא תנא לה משום תנא קמא דלדידיה פשיטא אם על חבירו יכול לעכב על אחד מן השוק צריכא למימר אלא לאשמועינן רבותא דר׳ אליעזר בן יעקב תנא ליה דאפילו על אחד מן השוק אין שותף יכול לעכב ולפנינו תראה דעתי דאפילו לרבותא דרבנן תנא ליה. מיהו כתב הרשב״א ז״ל דדוקא כשהוא נכנס לצורך השותף בין שהוא צריך לשותף או שהשותף צריך לו לפי שהחצר קנוי לכל אחד מהם ולכל מי שצריך להם אבל ליכנס בתוכו אחד מן השוק לעצמו שלא לצורך השותף אסור שאם הקנו זה את זה את החצר לדריסת רגליהם ולכל מי שצריך להם לא הקנו אותו לכל העולם. אבל הרא״ה ז״ל כתב דבכל ענין שרי ולא נראו לי דבריו(י): **גמ׳ מי אמרינן בנדרו הוא דפליגי רבנן אבל בהדירו מודו ליה רבנן לר׳ אליעזר בן יעקב דכאנוסים דמו.** כלומר דילמא כולהו סבירא להו דיש ברירה ומדינא אפילו בנדרו שרי אלא דרבנן סברי קנסינן להו ור׳ אליעזר בן יעקב סבר דלא קנסינן אבל בהדירו דלא שייך קנסא שרי מדינא דיש ברירה ואתיא הא דלא כרבינא דאוקי פלוגתייהו בפרק שור שנגח את הפרה [ב״ק נא:] ביש ברירה ואין ברירה או דילמא בהדירו נמי פליגי רבנן וכסבריה דרבינא התם: **ת״ש היה אחד מהן מודר הנאה מחבירו ופליגי רבנן.** וסתם מודר מחבירו קתני אלמא אפילו בהדירו פליגי: **תני נדור מחבירו.** כלומר דנודר נמי מודר קרי ליה דמודר משמע בין מפי עצמו בין מפי אחרים: **אי אמרת בשלמא דנדר הוא היינו דכופין.** לפי שהוא גרם לעצמו אלא אי אמרת דלא נדר הוא אמאי כופין הא מינס אניס. ואם תאמר ולימא ליה לעולם בהדירו חבירו עסקינן וכי קתני כופין את הנודר את המדיר קאמר יש לומר דלא סבירא לן שיהא בדין לכוף אדם למכור את שלו מפני שאסר נכסיו על חבירו אבל לנודר עצמו ראוי לכוף דמה הנאה יש לו לאסור על עצמו נכסיו [של חבירו] ואיכא למיחש שמא יכשל. ויש לתמוה על הרב רבינו משה בר מיימון ז״ל שכתב דלמדיר הוא שכופין שאע״פ שזה הוא דרך הירושלמי [פ״ה ה״א] אין זה דרך הגמ׳ שלנו וכבר השיג עליו הראב״ד ז״ל. ומיהו אם היה רגיל להדיר כופין אותו למכור והכי תניא בתוספתא (פ״ב ה״א) היה א׳ מהם רגיל להדיר הנאה על חלקו כופין את הרגיל למכור חלקו ומפרש בירושלמי דבתרי זימנין מיקרי רגיל דאמרינן התם [פ״ה ה״ב] עברת לך קמייתא ועברו עלך תניינא ועברו עלך מכאן ואילך או מכור חלקך או שרי נדרך. ולא איפשטא בעיין אי פליגי רבנן אפי׳ בהדירו. וא״ת וליפשוט ליה מדתנן לקמן (דף מז:) הריני עליך חרם ואת עלי שניהם מותרים בדבר של עולי בבל ואסורים בדבר של אותה העיר ואיזה דבר של אותה העיר הרחבה והמרחץ ובית הכנסת אלמא אפילו בהדירו פליגי תירץ הרב ר׳ יונה ז״ל דהתם היינו טעמא משום דאע״ג דמודר אניס כיון דנודר לא אניס ואסור שניהם אסורים דאי שרית מודר לא ליית נודר ומשום הכי לא פלוג רבנן:

מחלוקת

תוספות

ושניהן אסורין להעמיד שם ריחים ותנור ולהעמיד שם תרנגולין. דבכל הני יכולין למחות זה על זה בלא נדר כדאמר בפרק חזקת הבתים (ב״ב נז:) הלכך אסור לעשות עתה בחצר כשנדר דאם כן מהני ליה חבירו על שלא עיכב דדוקא דריסת הרגל אינו יכול לעכב כל כמה דלא חלקו וי״מ דכשהעמיד ריחים באים רוב עם לשם וממלא חלקו וחלק חבירו וכן לגדל תרנגולין דמתפשטין בכל החצר: **היה אחד מהם מודר הנאה מחבירו.** משום דבעי למתני כופין כו׳ דלא שייך למתני בשניהם מודרין וכופין הנודר למכור חלקו דחיישינן פן יעבור אבל רישא דשניהם מודרין אין כופין משום דמנכר הכא דאין אסור אלא האחד והשני מותר דחיישינן שמא יכנס המודר כשיראה חבירו נכנס ולכך כופין למודר ז) ותנא שמא יכנס קתני לה ולרבי אליעזר כיון דשניהם מותרין למה כופין: **היה אחד מן השוק.** הך בבא לר״א איצטריך [דהוה אמינא] דלא קא שרי ר״א אלא כשהחצר שלו דקמפסיד בדבר אבל אחד מן השוק לא שרינן ולא סמכינן אברירה כיון שאינו מפסיד כלום קמ״ל: **אם יש לו תפיסת יד למשכיר אסור.** דעדיין הוא ברשותו ומדידיה קמיתהני כיון דגם אחר שהשכיר יש לו בה תפיסת יד אבל כשאין לו בה תפיסת יד יצאה כולה מרשותו ואין לו בה כלום ואינו יכול ליאסר. ומכאן פסק ר״ת מי שהשכיר בית ואח״כ אסרו עליו דאין באיסורו כלום ומיהו יש לי לדחות דמיירי דאדריה סתמא דאין עליו תפיסת יד ואין דעתו לאסור מה שהשכיר אבל אם אסר בהדיא מצי אסרה וכ״מ בערכין (דף כא.) (כל המשכיר בית לחבירו והקדישו הדר בו מעל ומעלה שכר להקדש ועל ההיא נמי קשה מההיא דפרק אף על פי (דף נט:) שדה שמשכנתי לך לכשאפדנה תיקדש דקדשה משמע דקודם שפדאה לא קדשה ויש לומר דודאי מה שהבית שוה יותר מן השכירות קדוש אבל כנגדו חולין והוי שותפים המשכיר והמקדיש לכך מעל וההיא דאע״פ ה״ק לכשאפדנה תיקדש כל השדה לגמרי אי נמי יש לחלק דודאי בהקדש גמור דאסר לכ״ע דודאי מצי מקדיש המשכיר ובשמעתין דקאמר מותר מיירי שאסר בקונם בעלמא ואלומי אלימי לשיעבודא דשוכר כדאמר גבי שיעבודא דבעל וההיא דאע״פ דאמר דלא קדשה עד שיפדנה מיירי שאסר בקונם בעלמא אבל אם הקדישה הקדש גמור חל ההקדש אם שוה השדה יותר על החוב ועוד יש לחלק דודאי הך דפרק אע״פ מיירי בב״ח כדתנן מוסיף עוד דינר ופודה כל הנכסים הללו אבל הך דערכין מיירי בשוכר ומצי מקדיש משום דסופו לחזור אליו אבל גבי חוב דלא תחזור לו לבסוף אם לא יפרע לו חובו לא מצי מקדיש וירושלמי מחלק בההיא דערכין בין הקדיש לו שכרו ללא הקדיש לו שכרו דודאי כשהקדיש לו שכרו אינו של משכיר כלל: **[בנדרו הוא דפליגי].** בנדר מעצמו דכל אחד ואחד אסר נפשו שאמר קונם שלא אהנה ממך הלכך יש להחמיר וקנסו רבנן אבל הדירו כל אחד חבירו ליהנות משלו מודו ליה רבנן לר׳ אליעזר דכאנוסין דמו ולא מיתסרו דאית להו ברירה [ובנדרו] קנסו אבל בהדירו לא קנסו. וצ״ע בהא דתנן האומר הריני עליך חרם ואת עלי שניהם אסורים בדברים של אותה העיר אלמא בהדירו נמי אסרו רבנן ונראה דכיון שאמר הרי אתה עלי חרם קנסינן ליה גם על חבירו דבכל מקום השוו חכמים מדותיהם ואסרו שניהם: **או דילמא אפילו** בשהדירו חבירו קנסו רבנן. אי נמי ח) לית להו ברירה ומיהא בפ׳ שור שנגח את הפרה (דף נא:) אמר בהדיא דרבנן לית להו ברירה וצריך למימר דלית להו הך סוגיא (אלא בת״ש היה אחד מהם מודר ופליגי): **ת״ש היה אחד מהם מודר.** משמע שחבירו הדירו ואסרי רבנן: **תני נודר.** שאסר עצמו מחבירו: **אי אמרת בשלמא בנודר היינו דקתני כופין.** דפושע שאסר עצמו מחבירו ויכול לבא לידי תקלה: **אלא אי אמרת שהדירו אמאי אמר כופין.** דכופין הנודר היינו המודר אמאי כופין המודר דמאי חטא:

מסורת הש״ס

א) [פי׳ הר״ן ע״ז תמצא בע״ב], ב) לעיל מב:, ג) [פי׳ הר״ן ע״ז תמצא בדף מז.], ד) שייך לע״ב, ה) ב״ב נז:, ו) עי׳ פי׳ הר״ן עד סוף המתני׳ לקמן בע״ב ובדף מז., ז) נ״ל ות״ק קתני לה, ח) נ״ל אית,

עין משפט נר מצוה

ב א מיי׳ פ״ז מהלכות נדרים הלכה ד סמג לאוין רמב טוש״ע י״ד סי׳ רכו סעיף ב:

ג ב ג מיי׳ שם הלכה ה ו טוש״ע שם סעיף א:

ד ד מיי׳ פ״ו מהלכות נדרים הלכה יב סמג לאוין רמב טוש״ע י״ד סי׳ רכא סעיף ו:

ה ה מיי׳ פ״ה שם הלכה ה ופרק ח הלכה יא סמג שם טוש״ע י״ד סי׳ רטז סעיף ד:

ו ו מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ה:

◆

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה ושניהן אסורין להעמיד וכו׳ רחיים ותנור ולגדל:

◆

מוסף רש״י

קונם לביתך שאני נכנס. כל זמן שהוא ביתך, דהוי דומיא דנכסי עליך, כיון שמת בעל הבית או שמכרו לאותו בית לאחר מותר ליכנס בו, דהשתא אינו שלו, אבל אמר לבית זה שאני נכנס, דהוי משמע נכסים אלו, דקאסר הבית עליו לעולם, אף על פי שמת או מכרו לאחר, אסור ליכנס בו (לעיל מב:).

◆

פירוש הרא״ש

אסורים להעמיד תנור ורחים כו׳. דבכל הני יכולין שותפין לעכב זה על זה כדאיתא בפרק חזקת הבתים הלכך לא דמי להלוך ולא שייך להתירו מטעם ברירה כיון דיכול לעכב עליו ואינו מעכב: **היה אחד מהם מודר הנאה מחבירו לא יכנס לחצר.** משום דבעי למתני כופין נקטיה דכופין את הנודר למכור חלקו לחבירו דחיישינן כיון שרואה את חבירו נכנס גם הוא ישכח נדרו ויכנס אבל ברישא ששניהם אסורים לא חיישינן שמא יכנסו: **היה אחד מן השוק מודר כו׳.** משום רבותא דרבי אליעזר בן יעקב נקט ואף על פי שאין לו חלק בחצר מתירו ליכנס מטעם ברירה: **אם יש לו בהם תפיסת יד.** בגמ׳ מפרש כמה: **אין לו בהן תפיסת יד מותר.** דברשות השוכר קיימא ואין המשכיר יכול לאסרה עליו: **מת או שמכרם לאחר מותר.** דכיון דאמר ביתך שדך לא אסרם עליו אלא בזמן שהם שלו אבל אם אמר לבית זה או שדה זו אסרם עליו לעולם: **גמ׳ בנדרו הוא דפליגי רבנן.** דכיון דמדעתם נדרו הנאה זה מזה קנסו אותם ולא סמכינן אברירה אבל בהדירו דאנוסין היו סמכינן אברירה או דילמא אפי׳ בהדירו פליגי רבנן דלית להו ברירה: **היה אחד מהם מודר כו׳.** משמע שחבירו היה מדירו: **אלא אי אמרת דאדריה אמאי כופין.** מה פשע המודר שיכפוהו למכור חלקו שאם אתה אומר כן כל אחד ידור חבירו כדי שיכפוהו למכור חלקו: